

4:43 psykose

4:48 psykose

Kvinden: Trine Dyrholm

Lægen: Kristian Halken

Instruktion, koncept og visuelt design:
Jacob Schokking

Lyddesign: Gert Sørensen
Alt lydmateriale er skabt af Trine Dyrholms stemme

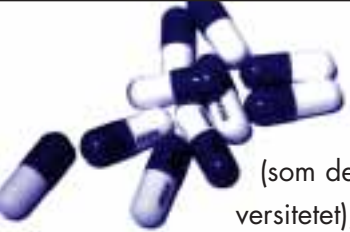
Fotograf og klipper: Jens Tang
Videografik og animation: Arthur Steijn
Videoprogrammering: Henrik Krarup
Oversættelse: Morti Vizki

4:48 psykose

Sarah Kane
(1971-1999)

“At elske er som at være i Dachau.” sagde den franske filosof Roland Barthes og det blev gentaget som et mantra i alle de artikler der fyldte den engelske presse, da Sarah Kanes død blev kendt for knap 3 år siden. Den samme presse havde efter premieren på hendes første stykke, *Blasted*, kun kunnet få øje på en galning – en perverteret, følelseskold provokatør, og havde med frydefuld forargelse svælget i stykkets “disgusting feast of filth,” som en anmelder kaldte stykket i en overskrift dagen efter premieren. Tyve år tidligere havde *The Anarchy Tour* med Sex Pistols og The Clash skabt lignende scener i den engelske presse, og ligesom punk-grupperne dengang, blev Sarah Kane nu forfulgt og hendes værker udskreget som depraveret dekadence.

Men med hendes død meldte eftertanken sig og flere begyndte at se hendes eksplicitte volds- og sexscener som et middel og ikke et mål. For Kanes stykker handler først og fremmest om kærlighed. Kærligheden var og blev det afgørende tema for den unge dramatiker. Måske er det Kanes blik for kærlighedens både mørke og lyse sider, der gjorde det så svært for pressen at få øje på kernen i hendes stykker. Hendes ven, dramatikerens David Greig, peger på et citat fra Howard Barkers stykke *Victory*

(som de begge spillede med i i en opsætning på universitetet), der kan forklare Kanes mangefacetterede syn på kærligheden: "Jeg ville kravle fire mil over knust glas blot for at kunne pisse i hendes badevand." Besættelse, offer, smerte, ydmygelse og afsky i én og samme handling – for Kane indeholdt kærligheden alle disse sider.

En anden engelsk dramatiker, Harold Pinter, der også talte til fordel for Kane i debatten, der fulgte efter premieren på *Blasted*, har sagt om hende, at hendes stemme som dramatiker var meget overraskende og blid, men at hun væmmedes ved den verden, hun levede i og ved verden inde i hende selv: "Det der skræmte mig var graden af hendes rædsel og hendes pine. Alle er i større eller mindre grad opmærksomme på menneskets grusomhed, men vi lever med den, skubber den til side og tænker ikke på det hele tiden. Det tror jeg ikke hun kunne. Jeg tror, hun havde en vision af verden, der var ekstremt præcis og derfor rædselsvækkende. Fordi verden er et forbandet rædselsfuldt sted. Det er et meget smukt sted, men denne art, mennesket, er en fuldstændig katastrofe. Graden af sadisme er forbløffende. Hun observerede ikke blot mennesket; hun var en del af det. På mig virker det, som om hun talte om volden inde i hende selv, om hadet inde i hende selv, og de dybder af elendighed også hun led i. .... Hun havde et meget skarpt blik for hver eneste lille ting, også kærlighed. "

Sarah Kane voksede op i Essex i England med en et år ældre bror og forældre, der begge var journalister. Som

teenager spillede hun med forskellige lokale teatergrupper, mens hun hadede at gå i skole. Senere studerede hun Drama på universitetet i Bristol og i Birmingham, hvor hun skrev de første tre kvarter af *Blasted*. I 1999 blev hun bedt om at dramatisere Goethes roman, *Den unge Werthers lidelser*, om en ung mand, der begår selvmord pga. ulykkelig kærlighed. På det tidspunkt arbejdede hun allerede med 4.48 Psychosis, der blev hendes sidste stykke. Sarah Kane efterlod sig 4.48 Psychosis, da hun tog sit eget liv d. 20 februar 1999 på en psykiatrisk institution i London.

At læse 4:48 Psykose biografisk som et forklædt selvmordsbrev skrevet af en dramatiker på randen af sammenbrud er derfor nærliggende men ikke nødvendigvis sandt. Slående for Kanes forfatterskab er den markante formbevidsthed som kendetegner hendes værker, og som er uforenelig med en psykotisk tilstand. 4:48 Psykose er ingen undtagelse. Stykket handler måske nok om en kvinde på vej ind i det, lægevidenskaben kalder en psykose, men for at skrive som Sarah Kane skal man være ude af psykosen, og ikke nok med det: Man skal være dramatiker og kunne omsætte sine følelser til dramatik. Det kunne Sarah Kane. Hun skrev om hvor svært det er at leve. Nu ved hun også hvor let det er at dø.

Jeg drømte jeg gik til lægen og hun gav mig otte minutter at leve i. Jeg havde siddet i det skide venteværelse i en hel halv time.

Sarah Kane, 4:48 Psykose

Jeg synes ikke mine stykker er deprimerende eller håbløse. Men mit yndlingsband er jo også Joy Division fordi jeg synes deres sange er opløftende. At skabe noget smukt om desperation, eller ud fra en følelse af desperation er for mig det mest håbefulde, livsbekræftende et menneske kan gøre.

- Sarah Kane

Love Will Tear Us Apart Again

When routine bites hard and ambitions are low
And the resentment rides high but emotions won't grow
And we're changing our ways, taking different roads
Then love, love will tear us apart again.

Why is the bedroom so cold, turned away on your side?
Is my timing that flawed, our respect run so dry?
Yet there's still this appeal that we've kept through our lives
Love, love will tear us apart again.

Do you cry out in your sleep, all my failings exposed?
There's a taste in my mouth as desperation takes hold.
Is it something so good just can't function no more?
When love, love will tear us apart again.

Joy Division 7+12" single, 1980

Cipramil® Citalopram Antidepressivum

Dispenserer i form af

tabletter a 10 mg 20 mg 30 mg eller 40 mg

Indikationer

Moderate til svære depressioner uden melankolske symptomer, inkl. forebyggelse af periodisk depression. Panikangst.

Doseringsforslag

Voksne. Depression. Tabletter. Initialt 20 mg 1 gang dgl.

Dosis kan øges over 3-4 dage til 40 mg dgl. Maksimal døgndosis er 60 mg.

Panikangst. Tabletter. Initialt 10 mg dgl. i en uge, derefter 20-30 mg dgl. Maksimal døgndosis er 60 mg.

Bivirkninger

Kvalme, forøget svedtendens, nedsat spytksekretion, hovedpine, seksuelle forstyrrelser og søvnforstyrrelser kan forekomme.

Forgiftning

Kvalme, håndtremor, svimmelhed, sløvhed stigende til bevidsthedstab. Kramper. Død er forekommet efter doser på 3,92 g. 5,2 g er overlevet.

Kilde: Lægemiddelkataloget online

Et mareridt.

For mennesket i glasklokken, tom og gået i stå som en død baby, er selve verden mareridtet.

Et mareridt.

Jeg huskede det hele.

Jeg huskede ligene og Doreen og historien om figentræet og Marcos diamant og sømanden på fælleden og dr. Gordons vindøjede sygeplejerske og de knuste termometre og negeren med de to slags bønner og de tyve pund jeg tog på af insulinen og klippen der lå mellem himmel og hav som et gråt kranium.

Måske ville glemslen som en slags sne gøre dem følelseløse og dække dem til.

Men de var en del af mig. De var mit landskab.

– Sylvia Plath, *Glasklokken*, Sesam

I: De organer, De snakkede om før, som hang ved, øh, ved Dosseringen..?

P: Nå, på Dosseringen?

I: Ja?

P: Ja?

I: Er... Var det nogen af *Deres* organer?

P: Organer, næe, det ved...

I: De snakkede om lever og nyre....

P: Næe, det er ikke Dosseringen, der er på Øster Søgade.

I: Nå, undskyld, Øster Søgade.

P: Ja, nej, lever, nyre og lunge, de glider knuste ud, fordi de har meget store kønsorganer. Og så glider de knuste ud på mange, mange mennesker.

I: Er det *Deres* organer.

P: Næe, det er menneskers organer, vi har ikke kommet derned. Vi har garderet os godt og vi kunne ikke blive ulegemlige.

– fra et interview med en dansk psykotiker.

Kilde: *Det er et bånd der taler*, Bent Rosenbaum og Harly Sonne, Gyldendal 1979

Psykose

Ordet psykose betyder sindssyge [græsk: psyche – sjæl + ose – sygdom, lidelse], og medfører en forvrænget opfattelse af omverdenen. Psykotiske patienter har en ekstremt lav eller ligefrem manglende jeg-følelse, og uden fast for-

nemmelse af et jeg er det vanskeligt eller umuligt for den psykotiske at forholde sig til sine omgivelser. Han opfatter det som om verden forsvinder for ham. Den manglende jeg-følelse resulterer ofte i glidende eller manglende køns- eller seksualidentitet.

Diagnosen psykose er en samlende betegnelse for mange psykiske lidelser. Schizofrene, maniodepressive og paranoide lider alle af en psykose. Lidelsen kan være genetisk betinget eller fremkaldt af en fysisk lidelse i hjernen. En sådan organisk psykose kan skyldes mange forskellige fysiske sygdomme, der kan resultere i forbigående psykoser med bevidsthedsændringer, manglende orientering o.lign. Men fælles for alle psykoser er, at de er resultatet af et kompliceret samspil mellem arvelige og miljømæssige faktorer.

Udover samtale og terapi behandles psykose med medicin, psykofarmaka. Disse psykofarmaka – også kaldet antipsykotika – har dog voldsomme motoriske og fysiske bivirkninger. De antipsykotiske stoffer har nemlig også

karakteristiske bevægelsesmæssige bivirkninger, som for eksempel stivnet mimik, manglende medsving af arme, stivhed i muskulaturen, trippende gang og

**- Klokken 4.48
når klarheden kommer på besøg
er jeg i en time og tolv minutter mig selv.
Når den er gået er jeg atter væk,
en sønderrevet marionet, en grotesk nar.**

Sarah Kane, 4:48 Psykose

ufrivillige, smaskende bevægelser. Stofferne virker fysisk stærkt sløvende, men medfører ingen væsentlig ændringer i bevidsthedsniveauet.

Selvom de fleste bivirkninger forsvinder med ophør af medicinering, kan der dog ses varige bivirkninger, såkaldte tardive dyskasier, som er ufrivillige muskelbevægelser,

især omkring munden. En særlig lidelse, "Den schizofrene S-form", skyldes en bivirkning ved antipsykotika og har fået sit navn efter patientens karakteristiske kropsprofil. Den psykotiske har en meget fragmenteret opfattelse af sin egen krop.

Det giver sig bla. udslag i et fragmenteret sprog. Den psykotiskes svage jeg-opfattelse medfører, at apati er den mest almindelige sindstilstand. Den psykotiske er ikke klar over, hvad han vil. Derfor vil ord, der udtrykker ønsker eller begær ofte være fraværende i den psykotiskes sprog. Omvendt kan den psykotiske også være stærkt *manipulerende*. I et sådant tilfælde "låner" den psykotiske jeg-følelse fra personer, der opfattes som autoriteter. F. eks. Napoleon –

Lofepramin og Citalopram afbrudt efter patienten blev skidetræt af bivirkninger samt mangel på tydelig forbedring. Ujævnhedssymptomer:

**Svimmelhed og forvirring. Patienten bliver ved med at vælte, besvime og gå ud foran biler.
Tvangstanker – tror at behandleren er antikrist.**

– eller en læge.

Typisk vil den psykotiske ikke henvende sig direkte til nogen, hvilket skyldes hans problem med at forholde sig til sine omgivelser. Derfor vil man ofte se, at den psykotiske ændrer ordenes betydning ud fra fuldstændigt tilfældige principper, således at f. eks. "kniv" for den psykotiske betyder "bjerg". Det er et udtryk for, at den psykotiske ikke længere har nogen interesse i at kommunikere med sin omverden.

Endelig kan den syges afmagt overfor verden give sig udslag i bidende sarkasme – men også i humor, der er et tegn på patientens ulykkelige forelskelse i den verden, han ikke kan nå.

Nogle gange vender jeg mig og får færtten af dig og så kan jeg ikke jeg kan kraftstejleme ikke fortsætte uden at udtrykke denher frygtelige helt forpulet fysiske ætsende forpulede længsel jeg har efter dig. Og jeg kan ikke forstå at jeg kan føle sådan for dig og du så bare ingenting føler. Føler du ikke noget?

Sarah Kane, 4:48 Psykose

Zoloft®, *Sertralin Antidepressivum***Dispenserer i form af**

tabletter a 50 mg eller 100 mg.

Indikationer

Moderate til svære depressioner uden melankolske symptomer. Obsessiv-kompulsiv sygdom. Panikangst. Post-traumatisk stress sygdom.

Doseringsforslag

Voksne. 50 mg 1 gang dgl. Maksimal døgndosis er 200 mg.

Panikangst og post-traumatisk stress sygdom. Initialt 25 mg 1 gang dgl. Dosis kan øges til 50 mg efter én uge.

Maksimal døgndosis er 200 mg.

Bivirkninger

Gastro-intestinale: Kvalme, diarré, løs afføring. *Autonome:* Øget svedtendens, nedsat spytsekretion, tremor, svimmelhed. *Psykiske:* Træthed, somnolens, søvnbesvær og seksuelle forstyrrelser.

Kilde: Lægemiddelkataloget online

jeg har ikke noget ønske om at dø
det har et selvmord aldrig haft

se mig forsvinde

se mig

forsvinde

se mig

se mig

se

Det er mig selv jeg aldrig har mødt,
hvis ansigt er klistret fast på undersiden
af mit sind

Sarah Kane, 4:48 Psykose

Betty Nansen Teatrets personale på 4:48 Psykose

Produktionsleder: Steen Reither og Ken Nielsen

Lys: Henrik Kegnæs Spangsbo, John Åge Sørensen
og Henrik Krarup

Teknisk konsulent: Peter Plesner

Regissør: Ken Nielsen

Lyd: Nicolaj Aarup og Ole Stiggaard

Instruktørass.: Nenna Kaat

Værksted: John Løth og John Jensen

Teknikerelev: Lya Lundsager og Mads Hemmingsen

Kostumer: Stine Terp og Irene Haugaard

Frisør/Sminkør: Denise A.W. Gjærnøe

Teatersekretærer: Ilse Dam og Jeanne Blyme

Økonomichef: Leif Kingo

Billetkontorsleder: Tommy B. Witt

Dramaturg: Kitte Wagner

Direktion: Henrik Hartmann og Peter Langdal

Programredaktion: Kitte Wagner og Jakob Melander

Layout: Maja Honoré

Programfoto: Erik Hansen-Hansen

Forlag: Nordiska Strakosch Teaterforlaget Aps

Betty Nansen Teatret takker DST's pulje til udvikling og nytænkning indenfor teaterkunsten. Forestillingen ville ikke have fundet sted uden denne støtte.

Lægestatister: Kim Bülow og Klaus Fleischer

Fald for fristelserne

– betal med MasterCard

Pludselig ser du jakken hænge i vinduet.
I Nykøbing. Eller New York. Så køber du den
bære.
Og flybilletten. Og sofaen. Og hummeren.
Og...

Med MasterCard kan du betale overalt.
I 16 millioner butikker, hoteller, restauran-
ter,
servicestationer o.s.v. Verden over.

EDISON

Edisonsvej 10, 1856 Frb. C.
www.bettynansen.dk